

Верховний
Суд

ЗАХИСТ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ ПОТЕРПІЛИХ ВІД ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Кравчук Володимир
суддя-спікер Верховного Суду

ЧИСЛА

- Кількість постраждалих **5,2 мільйона** осіб.
- Зареєстровано близько **1,3 мільйона** ВПО.
- **69% ВПО** перебувають поза «домом» **понад 3 роки**.
- Частина тих, хто **не хоче повертатися** навіть після закінчення конфлікту - **34%** (грудень 2018).
- **Працевлаштовані 44%** ВПО
- <http://iom.org.ua/ua/pyat-rokiv-peremishchennya-vpo-potrebuyut-dovgostrokovyh-rishen-u-pytannyah-zhytla-i-zaynyatosti>

4 проблеми переселенців на п'ятому році війни на Донбасі

- Свобода пересування
- **Пенсії:** *близько 700 000 пенсіонерів із Луганської та Донецької областей сьогодні не можуть отримувати свою пенсію*
- Житло
- Вибори
- <https://www.radiosvoboda.org/a/chotyry-problemy-pereselentsiv-na-pjatomu-rotsi-vijny/29573337.html>

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ (ст. 1)

Україна є суверенна і незалежна, демократична, **соціальна**, правова держава.

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ (ст. 46)

Громадяни мають **право на соціальний захист**, що включає (1) право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, (2) втрати годувальника, (3) безробіття з незалежних від них обставин, а також (4) у старості та (5) в інших випадках, передбачених законом.

Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

Закон від 20.10.2014 *Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб*

Цей Закон відповідно до Конституції та законів України, міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, **встановлює гарантії дотримання прав, свобод та законних інтересів внутрішньо переміщених осіб.**

Додаткові гарантії, а не обмеження прав ВПО

Ст. 7 Закону

- 2. Україна вживає всіх можливих заходів, спрямованих на розв'язання проблем, пов'язаних із соціальним захистом, зокрема **відновленням усіх соціальних виплат** внутрішньо переміщеним особам.
- 3. Громадянин пенсійного віку, особа з інвалідністю, дитина з інвалідністю та інша особа, яка перебуває у складних життєвих обставинах, яких зареєстровано ВПО, **мають право на отримання соціальних послуг** відповідно до законодавства України **за місцем реєстрації фактичного місця проживання такої внутрішньо переміщеної особи.**

ПРИНЦИПИ / ПІДХОДИ

- Права ВПО не може бути обмежено у зв'язку із переміщенням
- Рівність соціальних прав
- Пріоритет закону над підзаконними актами
- Субсидіарне застосування міжнародних актів (Намібійські винятки)

Недискримінація

- Встановлення додаткових вимог для ВПО, зокрема, з числа пенсіонерів при отриманні соціальних (у тому числі пенсійних) виплат вказує наявність нерівного поводження в порівнянні з іншими пенсіонерами, що призводить до обмеження їх можливості у реалізації свого права, гарантованого державою на соціальний захист.
- *(Постанова КАС ВС від 20.12.2018, № 826/12123/16)*

ПОЛІТИКА ПРІОРИТЕТУ

- ✓ Особливо важливі для людей
- ✓ Стосуються фундаментальних прав
- ✓ Соціально чутливі справи
- ✓ Клопотання про пришвидшення

КАТЕГОРІЇ СПРАВ

1) оскарження рішень пенсійних органів щодо **припинення виплати пенсії** внутрішньо переміщеним особам

- Серед них одна зразкова справа № 805/402/18 про припинення виплати пенсії внутрішньо переміщеній особі (рішення КАС ВС від 03.05.2018, постанова ВП ВС від 04.09.2018 і окрема думка суддів ВП ВС).

Правова позиція

- Непідтвердження фактичного місця проживання не є передбаченою законом підставою для припинення виплати пенсії.
- Постанова Кабміну від 08.06.2016 № 365 «Деякі питання здійснення соціальних виплат внутрішньо переміщеним особам» є підзаконним нормативно-правовим актом, який обмежує встановлене законодавством право на отримання пенсії.
- *(рішення КАС ВС від 03.05.2018, постанова ВП ВС від 04.09.2018 і окрема думка суддів ВП ВС, зразкова справа № 805/402/18)*

Правова позиція

- **Право на отримання пенсії особи**, яка змінила місце свого постійного проживання та реєстрації, яке знаходиться на підконтрольній Україні території, і не бажає мати статус внутрішньо переміщеної особи, **не може ставитись у залежність від наявності у позивача довідки внутрішньо переміщеної особи** та виконання вимог нормативно-правових актів, які встановлюють порядок для осіб із таким статусом.
- *(Постанова КАС ВС від 13.02.2018 у справі № 234/11095/17)*

КАТЕГОРІЇ СПРАВ

2) оскарження рішень органів соціального захисту населення щодо **відмови у призначенні/виплаті щомісячної адресної допомоги** внутрішньо переміщеним особам, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг, на покриття витрат на проживання

Правова позиція

- **Щомісячна адресна допомога особам**, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції, для покриття витрат на проживання, в тому числі на оплату житлово-комунальних послуг **надається з дня звернення за її призначенням.**
- *(Постанова КАС ВС від 27.03.2018 у справі № 408/3046/17-а)*

Правова позиція

- **Виплата щомісячної адресної допомоги** як внутрішньо переміщеній особі **залежить лише від факту переміщення з району проведення АТО** та перебування на обліку в Управлінні праці та соціального захисту населення, що й підтверджується довідкою про взяття на облік особи яка, перемістилася з тимчасово окупованої території України або району проведення антитерористичної операції.
- *(Постанова КАС ВС від 22.05.2018 у справі № 234/3735/15)*

Правова позиція

- З 13 січня 2016 року у зв'язку зі змінами в законодавстві відсутність відмітки про реєстрацію місця проживання на зворотному боці довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи не є підставою щодо відмови в призначенні адресної допомоги.
- *(Постанова КАС ВС від 26.09.2019 у справі № 229/1602/16-а)*

Правова позиція

- **Наявність у власності житлового приміщення у ВПО лише тоді є підставою припинення виплати щомісячної адресної допомоги, коли воно знаходиться на території населених пунктів, які відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2015р. №1275-р віднесено до переліку населених пунктів на території яких здійснювалась антитерористична операція.**
- *(Постанова КАС ВС від 24.01.2019 у справі № №266/1006/17)*

Правова позиція

- **Щомісячна адресна грошова** допомога особам, які переміщуються з тимчасово окупованої території України та районів проведення антитерористичної операції **та грошова компенсація за піднайом житла**, що передбачена Порядком виплати грошової компенсації військовослужбовцям ЗСУ за піднайом (найом) ними житлових приміщень, затв. постановою КМУ від 26.06.2013 № 450, **мають різну правову природу та є різними видами виплат.**
- *(Постанова КАС ВС від 15.08.2019 у справі № 751/2087/16-а)*

КАТЕГОРІЇ СПРАВ

3) оскарження рішень органів соціального захисту населення щодо **відмови у призначенні допомоги при народженні дитини**

Правова позиція

- **Допомога при народженні дитини** за своєю природою є **допомогою самій дитині**, а не її батькам.
- Не може бути відмовою в призначенні такої допомоги відсутність особи за адресою, зареєстрованою як фактичне місце проживання внутрішньо переміщеної особи, тому що це призводить до порушення інтересів дитини.
- *(Постанова КАС ВС від 02.05.2018, № 226/318/17)*

КАТЕГОРІЇ СПРАВ

4) оскарження рішень органів соціального захисту населення щодо **відмови у видачі довідки про взяття на облік** внутрішньо переміщеної особи, відмови щодо взяття на облік внутрішньо переміщеної особи

Правова позиція

- Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» **має вищу юридичну силу в порівнянні з розпорядженням Уряду**, яким затверджено перелік населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють або здійснюють не в повному обсязі свої повноваження, тому в Управлінні соцзахисту відсутні підстави для відмови особі у взятті на облік як внутрішньо переміщеної особи.
- *(Постанова КАС ВС від 22.11.2018, № 265/3453/17)*

Правова позиція

- Підставою для скасування довідки про взяття на облік ВПО є не факт відсутності такої особи за місцем її фактичного проживання, а повернення до покинутого місця проживання, виїзд на постійне місце проживання за кордон.
- Факт перетину особою державного кордону не є беззаперечним доказом того, що особа повернулася до покинутого місця проживання чи виїхала на постійне місце проживання за кордон.
- *(Постанова КАС ВС від 27.06.2018, № 688/1196/17)*

Правова позиція

- **Зазначена у заяві інформація** про місце проживання має облікове значення і **не свідчить про наявність правових підстав використання певного житлового приміщення.**
- Довідка про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи не посвідчує право користування житлом за адресою, зазначеною у цій довідці.
- *(Постанова КАС ВС від 20.03.2019, № 826/319/17)*

Правова позиція

- Позбавлення можливості відповідним органом Пенсійного фонду України провести перевірку відповідності запису довідки первинним документам через проведення АТО, не покладає надмірного тягаря та обов'язку на особу, якою вчинено усі дії та подано всі документи, необхідні для призначення пенсії, оскільки довідка видана належним органом та містить усі необхідні реквізити та відомості.
- *(Постанова КАС ВС від 23.01.2018, № 583/392/17)*

КАТЕГОРІЇ СПРАВ

5) оскарження рішень органів соціального захисту населення щодо **відмови у виплаті матеріального забезпечення** у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, вагітності та пологам

КАТЕГОРІЇ СПРАВ

б) перерахунок пенсії внутрішньо переміщеній особі

Правова позиція

- Суд вважає можливим застосувати названі загальні принципи («**Намібійські винятки**»), сформульовані в рішеннях Міжнародного суду ООН та ЄСПЛ, в контексті **оцінки документів, виданих закладами, що знаходяться на території проведення АТО, як доказів**, оскільки не прийняття їх призведе до порушень та обмежень прав позивача на соціальний захист та гарантоване йому право на пенсійне забезпечення як громадянина, який працював на роботах зі шкідливими умовами праці.
- *(Постанова КАС ВС 20.11.2018, № 227/4312/16-а)*
-

Правова позиція

- Перегляд органом ПФУ вже прийнятого іншим органом ПФУ рішення про призначення особі пенсії є порушенням принципу правової визначеності, який є одним з елементів верховенства права.
- Відсутність архівних документів в розпорядженні пенсійного органу, не може бути підставою для позбавлення позивача права на зарахування такого періоду у стаж роботи, та, відповідно, перерахунку цього стажу для призначення пенсії.
- *(Постанова КАС ВС 29.03.2019, № 548/2056/16-а)*

Про практику ВС більше тут:

- **САЙТ:**

<https://supreme.court.gov.ua/supreme/>

- **Facebook:**

<https://www.facebook.com/supremecourt.ua/>

- **Телеграмканал:**

t.me/supremecourtua

Верховний
Суд

Дякую за увагу!